

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра публічного та приватного права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор інституту

О.О. Ляшко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ПРАВА: МЕТОДИКА
ТА МЕТОДОЛОГІЯ»**

освітній рівень - другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань 08 "Право"

спеціальність 081 "Право"

освітня програма "Право"

тип дисципліни обов'язкова

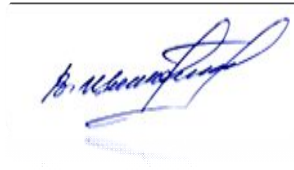
Київ - 2020 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Наукові дослідження в галузі права: методика та методологія» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» для студентів денної та заочної форми навчання.

Розробники: Недюха М.П., професор кафедри публічного та приватного права, доктор юридичних наук, доктор філософських наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного та приватного права
Протокол № 2 від 30.09.2020 року

Завідувач кафедри публічного
та приватного права

В. Ю. Швачка

ТНУ імені В.І. Вернадського, 2020 рік
Недюха М.П. 2020 рік

1. Програма навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є: а) формування системи знань про основи методології дослідження юридичних феноменів; б) вивчення особливостей організації та здійснення дослідницької діяльності у сфері вивчення державно-правової дійсності; в) інтеграція курсу до єдиного наукового й освітнього європейського простору.

Міждисциплінарні зв'язки обумовлюються місцем та завданнями курсу в системі професійного становлення майбутнього юриста за низкою горизонтальних і вертикальних змістовних і функціональних ознак, які пов'язуються з досягненням проблематики методології наукового пошуку відповідно до уже отриманого знання в курсах філософії, філософії права, теорії та історії права і держави, соціології та соціології права, конституційного та муніципального, міжнародного права тощо.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- сформувати систему узагальненого знання про теоретико-методологічні засади наукового дослідження, засвоїти систему вихідних понять і категорій наукового пошуку, їх сутність, структуру та призначення у системі правової науки;

- ознайомити студентів з основними методологічними напрямками, парадигмами наукового знання, методом науки, практикою застосування наукових понять і категорій в процесі юридичного дослідження;

- виховати повагу до академічної діяльності в її класичному, модерному і постмодерному вимірах;

- формування та розвиток юридичного мислення, зміцнення засад професійної діяльності в її критичній спрямованості, підготовка магістра як юриста-професіонала, здатного креативно мислити та розв'язувати складні завдання політико-правового буття сьогодення.

- становлення теоретико-методологічного потенціалу наукового дослідження в його поліпарадигмальному вимірі в частині розуміння, інтерпретації та пояснення правових явищ, фактів і подій, уміння мислити правовими та філософськими категоріями, здійснювати науковий аналіз наукових правових текстів – законопроектів, Законів України, монографій, статей тощо.

За результатами вивчення вищеназваної навчальної дисципліни студент повинен:

ЗНАТИ:

- вихідні теоретико-методологічні засади наукового дослідження як єдності методології, принципів і прийомів, понять і категорій, парадигм наукового знання відповідно до специфіки та завдань юридичної розвідки;

- специфіку процесу соціальних змін українського суспільства, основних світових тенденцій формування та розвитку національних правових систем;

- особливості становлення та розгортання потенціалу вітчизняної науки та національної юридичної практики.

УМІТИ:

- застосовувати набуті правові знання для аналізу правових засад забезпечення прав і свобод людини та громадянина, стану життєдіяльності основних сфер суспільства, а також вдосконалення засад професійної діяльності;

- критично оцінювати явища, події та факти, соціальні процеси в цілому, пропонувати конструктивні теоретико-правові засоби подолання “слабких” місць і структур громадянського суспільства та правової держави;

- аналізувати та правильно застосовувати положення законів та інших нормативно-правових актів в їх змістовно-функціональній, системотворчій спрямованості, працювати над їх удосконаленням відповідно до конституційно визначених положень, актуальних завдань нормопроекування та законотворення;

- володіти навичками проактивного пізнання, креативності, комунікації, емпатії та колективної співпраці, а також прикладної уяви;

- підпорядковувати отримані знання, набуті навички, досвід навчально-пізнавальної уяви завданням теоретико-правового обґрунтування соціальної ефективності функціонування правової держави та громадянського суспільства, інституційно-інноваційного процесу соціальних змін, пріоритету прав і свобод людини та громадянина.

За результатами засвоєння навчальної дисципліни у студентів мають бути сформовані, відповідно до приписів Національної рамки кваліфікацій, такі **компетентності:**

особистісні:

- здатність до критичного мислення та самоаналізу;
- демонстрація академічної сумлінності;
- розуміння наукової діяльності як професії та покликання;
- утвердження толерантнісних засад наукової співпраці, комунікативності та чемності;
- формування ініціативності та відповідальності.

професійні:

– знання вихідного теоретико-методологічного потенціалу науки як єдності класики, модерну та постмодерну, методів і парадигм дослідження;

– здатність до оволодіння традиційними та сучасними інноваційними технологіями проведення досліджень;

- вміння застосовувати отримані теоретичні знання, принципи та методи дослідження в повсякденній професійній діяльності юриста;

- здатність до формування, доведення/спростування наукових гіпотез;

- вміння організувати науково-дослідну роботу відповідно до поставлених дослідницьких завдань і цілей наукового пошуку;

- спроможність до розгортання наукової діяльності (особистої чи колективної) у часі та просторі, поетапного планування науково-дослідних робіт;

– здатність до оформлення отриманих результатів наукового дослідження та впровадження їх у практику;

– спроможність забезпечити належну презентацію отриманих наукових результатів шляхом, зокрема, підготовки та опублічнення наукових публікацій, їх інформаційної, законотворчої та законодавчої підтримки;

– здатність до інформаційного забезпечення процесу наукового дослідження;

– спроможність до висвітлення наукових результатів, позиціонування у вітчизняному та зарубіжному науковому просторі, конструювання позитивного іміджу науки та наукової діяльності;

– здатність до визначення соціальної ефективності наукових досліджень як своєрідної їх “ціни”.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	4	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	120		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	1	Лекції:	14	10
Семестр:	1	Семінарські заняття:	18	4
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	3	Семінарські заняття:	-	-
самостійна робота:	5	Самостійна робота:	88	106
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного та приватного права, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою kaf_ppr@tnu.edu.ua.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

19. Аналізувати та застосовувати новели національного та міжнародного права.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	п	сем.	С. р.		л	п	сем.	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Методологія юридичної науки: сутність, структура, функції та призначення.	14	1		2	11	14	2			12
Тема 2. Понятійно-категоріальний апарат науки: особливості юридичного дослідження	14	1		4	9	14	2			12
Тема 3. Методи наукового юридичного дослідження	14	2		4	8	14			2	12
Тема 4. Методологія позитивізму	16	2		4	10	16	2			14
Тема 5. Методологія системного аналізу: загальна характеристика	14	2		4	8	14	2			12
Тема 6. Синергетика, герменевтика та феноменологія: потенціал наукового дослідження	16	2		4	10	16			2	14
Тема 7. Організація, структура, етапи та цілі наукового юридичного дослідження	16	2		4	10	16	1			15
Тема 8. Наукова робота: особливості підготовки та публічного захисту	16	2		4	10	16	1			15
РАЗОМ ПО ДИСЦИПЛІНІ:	120	14		30	76	120	10		4	106

4. Плани семінарських та практичних занять

Тема 1. Методологія юридичної науки: сутність, структура, функції та призначення.

План

1. Сучасна наука: стан, проблеми та тенденції розвитку. Функції науки. Наука і право.
2. Теоретико-методологічний потенціал правової науки. Рівні методологічного знання та їх взаємозв'язок.
3. Методологічні принципи дослідження права: змістовно-функціональні ознаки.

Тема 2. Понятійно-категоріальний апарат науки: особливості юридичного дослідження

План

1. Основні категорії науки та їх призначення у процесі юридичного дослідження.
2. Класифікація категорій юридичної науки.

Тема 3. Методи наукового юридичного дослідження

План

1. Поняття “метод” у загальнонауковому та юридичному дослідженні.
2. Структура наукового методу.
3. Класифікація методів юридичного дослідження.

Тема 4. Методологія позитивізму

План

1. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм як етапи розвитку методології позитивізму. Цінність права у парадигмальних вимірах марксистської інтелектуальної традиції.
2. Правовий позитивізм. Поняття “суспільне” та “соціальне”. Українське суспільство: марксистська інтерпретація.
3. Право як регулятор відносин міжлюдської взаємодії.

Тема 5. Методологія системного аналізу: загальна характеристика

План

1. Структурно-функціональний аналіз як нелінійна парадигма наукового знання та юридичного дослідження: сутність та основні поняття.

2. Класифікація систем та їх різновиди. Українське суспільство: структурно-функціональний вимір.
3. Законодавство України як предмет дослідження системного аналізу.

Тема 6. Синергетика, герменевтика та феноменологія: потенціал наукового дослідження

План

1. Синергетика, герменевтика та феноменологія як самостійні галузі наукового знання та правового дослідження: основні концептуальні тези та теоретико-методологічний потенціал.
2. Синергетика, герменевтика та феноменологія: особливості розуміння, інтерпретації, пояснення та оцінки державно-правових явищ, подій і фактів.

Тема 7. Організація, структура, етапи та цілі наукового юридичного дослідження

План

1. “Юридичне дослідження” як поняття правової науки: інтерпретаційні смисли.
2. Наукова організація праці в дослідницькій діяльності. Правовий експеримент.
3. Наукова цінність та практичне значення юридичного дослідження.

Тема 8. Магістерська робота: особливості підготовки та публічного захисту

План

1. Основні кваліфікаційні вимоги до підготовки, написання, оформлення та процедури публічного захисту магістерських робіт.
2. Змістовні характеристики складових магістерської роботи: вступу, основної частини дослідження (розділів, глав тощо), висновків та їх структурних елементів.
3. Захист магістерської роботи як публічна процедура: особливості представлення результатів (наукової новизни) дослідження, розгортання дискурсу, перебігу полеміки, відповідей на запитання та критичні зауваги рецензентів, підведення підсумків.

5. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Методологія юридичної науки: сутність, структура, функції та призначення.

1. Визначити зміст наступних термінів: наука, класифікація науки, наука як галузь знання і сфера професійної діяльності, наука як соціальний інститут, загальнонаукова методологія, методологія науки, методологія права, загальнонаукові принципи, принципи дослідження права, національні інтереси,

держава, суспільство, країна, суспільні відносини, соціальні відносини.

2. Посилаючись на історичні факти, інформаційні повідомлення сучасних ЗМІ, матеріали Українського інституту національної пам'яті надати інтерпретацію основних подій Української революції 1917-1921 рр., спростувавши тим самим міфи, що були народжені радянською історіографією:

Міф 1. "Жовтнева соціалістична революція" - основоположна подія російської, радянської та світової історії.

Міф 2. Українська Народна Республіка виникла через відокремлення від радянської Росії.

Міф 3. Територія УНР не охоплювала Східної України. Там існувала окрема Донецько-Криворізька республіка. Цю територію більшовики приєднали до України пізніше.

Міф 4. Народний Секретаріат - єдиний законний представник українського народу.

Міф 5. УНР вигадали у німецькому Генштабі, щоб розколоти Росію.

Міф 6. 300 беззбройних юнаків - українських спартанців кинули проти більшовиків.

Міф 7. Петлюрівщина - дрібнобуржуазний шовіністичний рух.

Міф 8. Україна ніколи не була об'єднаною. Вперше її землі зібрав Сталін у 1939 році, приєднавши до УРСР західноукраїнську територію.

Міф 9. Керівництво УНР не вживало належних заходів для припинення єврейських погромів у часи Української революції.

Міф 10. Михайло Грушевський - перший президент України.

3. Теми рефератів:

- Об'єкт і предмет юридичної науки. Система юридичних наук.
- Функції юридичної науки, її зв'язок із практикою.
- Місце методології права в системі юридичного знання.
- Загальнонаукова методологія і методологія права.
- Проблема у правовій науці.
- Істина у правовій науці.
- Наука і правова (конституційна) ідеологія. Правова ідеологія українського суспільства: сутність та соціальне призначення.
- Наука і суспільство.

Тема 2. Понятійно-категоріальний апарат науки: особливості юридичного дослідження

1. Визначити зміст наступних термінів: теоретико-методологічний потенціал наукового знання, теорія, доктрина, концепція, поняття, категорія, термін, соціальна сутність науки, наука як "геологічна сила" (В.І. Вернадський) та "соціальна форма руху матерії" (Ю. К. Плетніков).

2. Обґрунтувати зміст твердження: “Наука, як і держава, історична категорія”.

3. Визначити та обґрунтувати Ваше бачення гносеологічного потенціалу науки в її класичному, модерному та постмодерному вимірах.

4. Теми рефератів:

- Поняття як відправна категорія науки: сутність та призначення в юридичному дослідженні.
- Соціальна сутність права як науки і професійної діяльності.
- Основні поняття правової науки та їх класифікація.
- Особливості формулювання понять у процесі юридичного дослідження.

Тема 3. Методи наукового юридичного дослідження

1. Визначити зміст наступних термінів: метод як наукове поняття, зміст та структура методу науки, метод і методологія, класифікація методів наукового дослідження,

2. Обґрунтувати сутність розуміння Г.В.Ф. Гегелем методу як з'ясування “саморуху внутрішнього змісту об'єкту, який вивчається”.

3. Теми рефератів:

- Поняття методу та його структура. Класифікація методів
- Загальнонаукові методи та їх типологія.
- Конкретнонаукові методи у правовому дослідженні.
- Емпіричні методи наукового дослідження.
- Правовий експеримент в юридичному дослідженні.

Тема 4. Методологія позитивізму

1. Визначити зміст наступних термінів: парадигма наукового знання, лінійні та нелінійні парадигми наукового знання, класика, модерн, постмодерн, базис і надбудова, продуктивні сили і виробничі відносини, суспільні відносини, людина.

2. Чи можна погодитися з твердженням, згідно з яким теоретико-методологічний та науково-евристичний потенціал лінійних і нелінійних парадигм наукового знання є приблизно однаковим. Натомість відмінність полягає у вмінні та особливостях їх практичного застосування, що й обумовлює їх наукову привабливість, значущість та соціальну результативність.

3. Теми рефератів:

- Основні парадигми наукового знання: загальне й особливе.
- Марксизм як парадигма наукового знання: теоретико-методологічні обмеженості та практична цінність.
- Поняття класики, модерну та постмодерну у системі наукового знання.
- Потенціал права як регулятора суспільних відносин.

Тема 5. Методологія системного аналізу: загальна характеристика

1. Визначити зміст наступних термінів: система, системний підхід, системна якість, суспільство як соціальна система, людина як цінність, класифікація цінностей.

2. Обґрунтувати Ваше бачення суспільства як аксіологічної «клітинки» соціальної системи.

3. Теми рефератів:

- Структурно-функціональний аналіз як парадигма наукового знання.
- Суспільство як соціальна система та його основні функції (Т. Парсонс).
- Потенціал права як регулятора соціальних відносин.

Тема 6. Синергетика, герменевтика та феноменологія: потенціал наукового дослідження

1. Визначити зміст наступних термінів: синергетика як наука і парадигма наукового дослідження, герменевтика: потенціал юридичного дослідження, феноменологія у правовій науці, поліпарадигмальний аналіз права, гуманізація міжлюдських стосунків та правового простору.

2. Обґрунтувати Ваше бачення соціального призначення права як антропологічної «клітинки» суспільства відповідно до предмету синергетики, герменевтики та феноменології.

3. Теми рефератів:

- Праворозуміння та природа людини: феноменологічні виміри процесу юридичного дослідження.
- Право та людина: синергетична складова юридичного дослідження.
- Пріоритет прав і свобод людини та громадянина: герменевтичний потенціал наукової юридичної розвідки.

Тема 7. Організація, структура, етапи та цілі наукового юридичного дослідження

1. Визначити зміст наступних термінів: юридичне дослідження як наукова діяльність, юридичне дослідження як процес, юридичне дослідження як результат, науковий статус юридичного дослідження, соціальна сутність юридичного дослідження, людиноцентристський вимір юридичного дослідження, класичне юридичне дослідження, модерне юридичне дослідження.

2. Обґрунтувати наукову доцільність класифікації юридичного дослідження за різними критеріями його здійснення: об'єкта і предмета, мети і завдань, цілей і результатів, парадигмальної обумовленості тощо.

3. Теми рефератів:

- Особливості теоретико-методологічного (концептуального) забезпечення науково-дослідного процесу.

- Особливості методичного забезпечення науково-дослідного процесу.
- Основні етапи наукового дослідження.
- Наукові факти: поняття та роль у науковому дослідженні.
- Поняття наукової проблеми, її постановка та формулювання.

Тема 8. Магістерська робота: особливості підготовки та публічного захисту

1. Визначити зміст наступних термінів (письмово): магістерська робота, технологія наукового дослідження, підготовчий етап юридичного дослідження, основні джерела наукової інформації, робота з науковою інформацією, вивчення та обробка даних юридичної практики, написання й оформлення, захист магістерської роботи.

2. Здійснити класифікацію гіпотез та показати їх значення у процесі дослідження подій і явищ правової дійсності, формулюванні висновків магістерської роботи.

3. Теми рефератів:

- Місце емпіричної інформації в юридичному дослідженні.
- Інформаційно-правове забезпечення юридичного дослідження.
- Планування науково-дослідної роботи у межах визначеної теми, об'єкта і предмета юридичного дослідження.
- Аналіз літературних джерел.
- Способи написання тексту. Систематизація результатів дослідження.
- Оформлення таблиць. Графічний спосіб викладу ілюстративного матеріалу.
- Порядок оформлення бібліографічного апарата.

6. Індивідуальні завдання

ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ

1. Поняття «принцип» у методології права. Класифікація принципів.
2. Свобода, рівність і справедливість як визначальні принципи методології права.
3. Правова ідеологія українського суспільства: теоретико-методологічний потенціал.
4. Методи правової науки та їх класифікація. Структура наукового метода.
5. Право як регулятор суспільних відносин.
6. Аксіологічні засади правового дослідження.
7. Право як регулятор соціальних відносин.
8. Філософський зміст обґрунтування прав людини.
9. Цінності у праві та право як цінність.
10. Поняття правосвідомості в контексті філософії права.
11. Актуальні проблеми дослідження вітчизняної методології права (за науковим доробком сучасних українських філософів права).

12. Державні інтереси і право.
13. Національні інтереси і право.
14. Класика, модерн і постмодерн у праві.
15. Парадигмальна визначеність правового дослідження.

7. Методи навчання та контролю

Бесіда передбачає використання набутих знань, умінь і навичок студентів для усвідомлення у діалогово-критичній формі явищ, подій і фактів, тенденцій процесу соціальних змін, уточнення змісту вже наявних понять та формулювання нових дефініцій (вступна, поточна та підсумкова бесіди).

Лекція як форма організації навчального процесу дозволяє розкрити сутність наукових понять, явищ, тенденцій процесу соціальних змін, змістовно та логічно пов'язаних між собою, об'єднаних загальною темою відповідно до методології їх висвітлення – класичної, некласичної та постнекласичної.

Робота з джерелами інформації передбачає формування умінь і навичок самостійної роботи студентів з сучасними носіями інформації в частині, зокрема, їх читання, переказу, конспектування, рецензування, складання плану/дорожньої карти, виготовлення таблиць, схем, графіків, підготовки виступів, доповідей, інформаційних повідомлень, аналітичних записок тощо.

Наочні методи передбачають використання, насамперед, можливостей презентації, демонстрації й ілюстрації як складових публічної дії.

Демонстрація як метод навчання передбачає висвітлення явищ, подій і фактів, процесів в їх всебічному обґрунтуванні, соціальній динаміці відповідно до обраного типу методології (парадигми) дослідження.

Ілюстрація дозволяє змістовне висвітлення навчальної проблематики унаочнити певним символічним супроводом/зображенням (світлина, мультимедійні повідомлення, матеріали соціальних мереж, схеми, графіки тощо).

Практична робота спрямована на використання набутих знань, умінь і навичок для критичного осягнення проблематики курсу та розв'язання практичних завдань з різних галузей правової науки, законотворення та законодавчої діяльності, прав і свобод людини та громадянина, життєдіяльності суспільства в цілому.

Методи контролю:

Поточний контроль – проведення семінарських та практичних занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожної окремої теми модуля навчальної дисципліни. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Конкретна кількість балів за роботу студентів під час семінарських та практичних занять визначається керівником заняття.

Результати поточного контролю під час проведення семінарських та практичних занять заносяться науково-педагогічним працівником до журналу обліку відвідування занять студентами та їх успішності.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий екзамен.

8. Орієнтовний перелік запитань до екзамену

- 1.Методологія науки як поняття юридичного дослідження.
- 2.Методологія класичного позитивізму.
- 3.Структурно-функціональний аналіз як парадигма наукового дослідження.
- 4.Поняття «системний підхід», «системна методологія», «системний аналіз» та їх співвідношення.
- 5.Причини та передумови появи системного підходу як методу дослідження.
- 6.Історія формування системної методології наукового дослідження.
- 7.Основні теоретико-методологічні складові системного підходу.
- 8.Поняття «система», сутність, ознаки та функції.
- 9.Основні поняття системного аналізу та їх загальна характеристика.
- 10.Закономірності функціонування та розвитку систем.
- 11.Класифікація систем. Основні різновиди систем.
- 12.Вплив ідей системного підходу на державно-правові дослідження (загальна характеристика).
- 13.Характеристика держави і права як системних об'єктів правового дослідження.
- 14.Поняття “суспільство” та “країна” як системні об'єкти правового дослідження.
15. Діалектика як метод у системі наукового знання та юридичного дослідження.
- 16.Загальна характеристика діалектики як методології правового дослідження.
- 17.Основні закони та принципи діалектики. Державно-правові концепції як змістовне відображення та політико-правове втілення діалектики.
- 18.Вплив діалектичної методології на вітчизняну державно-

правову теорію.

19. Неопозитивізм: загальна характеристика, наукові школи та основні представники.

20. Принцип верифікації, його характеристика та значення.

21. Сутність та теоретико-методологічний потенціал постпозитивізму. Поняття про основні («проклятуці») питання.

22. «Три великі відмови» постпозитивізму. К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейерабенд, М. Полані, С. Тулмін як «знакові» постаті постпозитивізму.

23. Теорія «відкритого суспільства» К. Поппера та її вплив на сучасні політико-правові дослідження.

24. Принципи фальсифікації та верифікації: теоретико-методологічний потенціал.

25. Основні вади та проблеми методології позитивізму у світлі досягнень сучасної науки.

26. Вплив методології позитивізму на розвиток юридичної науки у ХХ - початку ХХІ століття.

27. Синергетика, її предмет, метод та місце у системі наукового знання та правового дослідження.

28. Загальна характеристика синергетики як новітньої методології пізнання та стилю мислення.

29. Особливості категоріально-понятійного апарату синергетики.

30. Синергетика як система наукового знання Г. Хакена та І. Пригожина.

31. Основні концептуальні положення синергетики. Держава і право як об'єкти синергетичного дослідження.

32. Теоретико-методологічний потенціал синергетики: проблеми застосування до аналізу державно-правової дійсності.

33. Герменевтика та феноменологія як парадигми наукового знання.

34. Правові концепції Е. Бетті, Г. Гадамера та П. Рікьора.

35. Загальна характеристика концепцій С. К'єркегора, Ф. Ніцше, В. Дільтея М. Хайдеггера та Е. Гусерля.

36. Значення герменевтики та феноменології для розвитку сучасного правового знання.

37. Поняття загальнонаукового методу: зміст, структура, особливості застосування.

38. Співвідношення понять «метод», «прийом», «засіб» та

«методика»

- 39.Методологічний принцип як поняття юридичного дослідження.
- 40.Класифікація методів та їх характеристика.
- 41.Проблема істинності методу.
42. Поняття “понятійно-категоріальний апарат” юридичної науки.
- 43.Основні поняття та категорії сучасної юридичної теорії.
44. Основні поняття сучасної галузевої юридичної науки.
45. Аналіз і синтез як методи юридичної науки і практики.
46. Індукція та дедукція як методи юридичного дослідження: загальна характеристика.
47. Метод класифікації: сутність, особливості застосування, практичне значення.
48. Загальнонаукові емпіричні методи пізнання, їх загальна характеристика та значення.
49. Спостереження як метод юридичної науки. Особливості застосування в юридичній теорії та практиці.
50. Компаративістика як метод порівняльного юридичного дослідження: проблеми теорії та практики.
51. Експеримент в юридичній теорії та практиці.
- 52.Гіпотеза у правовому дослідженні: особливості доведення та спростування гіпотези.
53. Методи збирання, накопичення та перевірки фактичного матеріалу.
54. Поняття про судовий прецедент. Прецедентне право.
55. Правовий експеримент: особливості застосування.
56. Метод моделювання в юридичній науці.
57. Загальна характеристика методів анкетування та інтерв'ювання.
58. Способи тлумачення норм права: парадигмальні виміри.
59. Контент-аналіз юридичних текстів як метод правового дослідження.
60. Формально-догматичний метод юридичної науки.
61. Конкретно-соціологічні методи в правовому дослідженні.
62. Загальна характеристика статистичних методів у процесі проведення юридичного дослідження.
63. Загальна характеристика методів психолого-юридичної

діагностики.

64. Поняття та зміст юридичного дослідження.

65. Сутність, мета, завдання та значущість юридичного дослідження.

66. Предмет та об'єкт юридичного дослідження.

67. Евристичний потенціал методології юридичного дослідження.

68. Наукова новизна юридичних досліджень.

69. Основні принципи організації та планування наукової діяльності у різних сферах юридичного знання.

70. Основні етапи здійснення наукового дослідження.

71. Структура наукового дослідження.

72. Обрання теми магістерської роботи.

73. Порядок затвердження теми магістерської роботи.

74. Вимоги до магістерської роботи.

75. Структура магістерської роботи.

76. Порядок роботи з науковою літературою, нормативно-правовими документами, матеріалами суду та фактами повсякденного життя.

77. Відгук наукового керівника та його зміст.

78. Порядок захисту магістерської роботи.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Поточний контроль											Підсумковий	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
8	4	8	4	4	4	4	4	4	4	4	8		

T1, T2 ... T12 - теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
80-89	Добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота
66-74	Задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	Незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. : С. Головатий. К.: Українська правнича фундація, Право, 1996. 568 с.
2. Конституція України. Текст Основного Закону з офіційним тлумаченням Конституційного Суду. Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка. К.: Наукова думка, 2006. 210 с.

Основна

1. Гавриленко І. М., Недюха М. П., Яковенко Ю. І. Соціальний розвиток: [навч. посіб.]. 2-ге вид., перероб. і доп. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 580 с.
2. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : [навч. посіб.]. Х. : НТУ «ХПІ», 2009. 142 с.
3. Демківський А. В., Безус П. І. Основи методології наукових досліджень: [навч. посібн.]. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
4. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : [навч. посіб.] / 3-тє вид., випр. і доп. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. 120 с.
5. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень. К. : Центр навч. л-ри, 2004. 212 с.
6. Жоль К. К. Методы научного познания и логика (для юристов) : [учеб. пособие]. К. : Атика, 2001. 288 с.
7. Керимов Д.А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права. М.: Аванта+, 2001. 560 с.
8. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
9. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень: [навч. посіб]. К. : Алерта, 2014. 622 с.
10. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: [моногр.] / Ю. М. Оборотов, В.В. Завальнюк, В.В. Дудченко та ін. / за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса, Фенікс, 2015. 488 с.
11. Лебедев С. А. Философия науки : Краткая энциклопедия (основные направления, концепции, категории). М.: Акакадемический проект, 2008. 692 с.
12. Максимов С. И. Правовая реальность: Опыт философского осмысления. Харьков: Право, 2002. 318 с.
13. Мережко А. А. Введение в философию международного права. Гносеология международного права. К.: Юстиниан, 2002. 192 с.

14. Михальченко Н. И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы. К.: Институт социологии НАНУ, 2001. 440 с.

15. Недюха М. П. Критика як поняття класичної науки та соціальний феномен громадянського суспільства : потенціал конституційного та міжнародного права // Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал: Матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 квітня 2018 р. К.: Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2019. С.14-20.

16. Недюха М. П. Правова ідеологія українського суспільства: [моногр.]. К.: «МП «Леся», 2012. 400 с.

17. Нерсесянц В. С. Філософія права: [учеб.]. М.: НОРМА – ИНФРА М.: 2005. 848 с.

18. Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування: зб. Матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 5 груд. 2012 р.) / за ред. О.М. Рудневої. К.: НІСД, 2013. 160 с.

19. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: [кол. моногр.] / відп. ред. В. С. Бігун. К.: 2009. 316 с.

20. Рікер П. Право і справедливість. К.: Дух і літера, 2002. 218 с.

21. Ролз Дж. Теорія справедливості. К.: Основи, 2005. 536 с.

22. Nediukha M.P. Criticism as a Concept of Classical Science and a Social Phenomenon of Civil Society: the Potential of Constitutional and International Law (As Exemplified by the Ukrainian Society) // Theoretical and practical aspects of modern jurisprudence development: the experience of European countries and prospects for Ukraine : collective monograph / V. M. Bevzenko, V. A. Bortnyak, K. V. Bortnyak, O. Yu. Busol, etc. – Lviv-Torun : Liga-Pres, 2019. – P. 262-283.

23. Nediukha M.P., Podolyaka A.M., Podolyaka S.A. Political corruption as a social and legal phenomenon: political and legal models of counteraction. Article 1. // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 31 (70). № 3. С. 13-19. <http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/31-70-3>

24. Nediukha M.P., Podolyaka A.M., Podolyaka S.A. Political corruption as a social and legal phenomenon: political and legal models of counteraction. Article 2. // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 31 (70). № 4. С. 19-26. <http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/31-70-4>

Додаткова

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. К.: ТОВ “Атлант ЮЕмСі”, 2005. 498 с.

2. Бек Ульрих. Общество риска. На пути к другому модерну. М.: Прогресс-Традиция, 2000. 384 с.
3. Бойченко М. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти: монографія. К.: Промінь, 2011. 320 с.
4. Вагурин В.А. Синергетика эволюции современного общества. М.: КомКнига, 2007. 216 с.
5. Губерський Л. В., Андрущенко В. П. Філософія освіти ХХІ століття: пошук пріоритетів // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації: збірник наукових праць. К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2011. 304 с.
6. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України]; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. Тейлора. К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2003. 503 с.
8. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
9. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту: Фінська модель. К.: Видавництво “Ваклер”, 2006. 256 с.
10. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. Синергетическое мировидение. М.: КомКнига, 2005. 240 с.
11. Ковальчук Т.Т., Марко І.Ю., Марко Є.І. Сучасний інформаційний ринок (концептуально-пізнавальний контекст). К.: Знання, 2011. 255 с.
12. Костенко О.М. Культура і закон – у протидії злу: [моногр.]. К.: Атіка, 2008. 352 с.
13. Мелков Ю.А. Факт в постнеклассической науке. К.: Издатель ПАРАПАН, 2004. 224 с.
16. Недюха М.П. “Суспільні відносини” та “соціальні відносини” як поняття політико-правової науки // Наукові праці МАУП. 2016. № 49 (2-2016). С.74-80.
17. Недюха М.П., Салій І.М. Соціологія способу життя: матеріали лекції. К.: “МП “Леся”, 2002. 32 с.
18. Неліпа Д.В. Системний аналіз в політології: [підручник]. К.: “Центр учбової літератури”, 2013. 304 с.
19. Новейший философский словарь. Постмодернизм / главн. науч. ред. и составитель А. А. Грицанов. Минск: Современный литератор, 2007. 816 с.
20. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України. Аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2014. – 48 с.
21. Перепелиця Г.М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. К.: Видавничий дім “Стилос”, 2015. 880 с.

22. Політико-правові механізми запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві: Наукова записка / Кресіна І.О., Шемшученко Ю.С., Горбатенко В.П. та ін. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. 144 с.
23. Політико-правові механізми формування національної ідентичності населення Донбасу: Наукова записка / Кресіна І.О., Шемшученко Ю.С., Горбатенко В.П. та ін. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 116 с.
24. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
25. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. К.: Генеза, 2004. 736 с.
26. Пригожин И. Р. Определено ли будущее? Москва – Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2005. 240 с.
27. Пухтецька А. А. Європейські принципи адміністративного права: [монографія]. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2012. 237 с.
28. Рябченко В. Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу: [монографія]. К.: Фітосоціоцентр, 2015. 674 с.
29. Рябченко В. Світоглядно-методологічні засади формування й використання поняттєво-термінологічного апарату в науковій, освітній та суспільно-практичній діяльності: [монографія]. К.: Фітосоціоцентр, 2011. 468 с.
30. Селіванов А. О. Верховенство права в Конституційному правосудді: Аналіз конституційної юрисдикції. – К.; Х.: Акад. прав. наук України, 2006. - 400 с.
31. Селіванов А.О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. К.: УАІД “Рада”, 2009. 560 с.
32. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. К.: Академвидав, 2008. 456 с.
33. Сталий розвиток суспільства: [навч. посібн]. К.: ТОВ “Компанія ВАІТЕ”, 2007. 240 с.
34. Стеченко Д. М. Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : [підручник]. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 281 с.
34. Стратегія забезпечення сталого розвитку України. Матеріали міжн. наук.-практ. конф., 20 травня 2008 року. У трьох частинах. К.: 2008. Т.1. – 308 с.; Т.2. 334 с.; Т.3. 334 с.
35. Трансформація правової ідеології у контексті сучасних викликів / за заг. ред. Н. М. Оніщенко. Вінниця: ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2016. 472 с.
36. Україна у стані перманентного вибору: духовно-культурні, соціально-економічні та політико-правові стратегії: Матеріали Х ювілейної наук.-практ. конф. К.: Національна академія управління, 2011. 336 с.

37. Фареник С. Логіка і методологія наукового дослідження. К. : Вид. УАДУ, 2000. 340 с.
38. Філософський енциклопедичний словник. К.: Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ, 2002. 743 с.
39. Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: Тези доповідей наук.-теорет. конф. м. Київ, 26 січня 2008 р. / Редкол.: Є.М. Моїсеєв, О.М. Джужа, М.В. Костицький та ін. – К.: КНУВС, 2008. – 200 с.70.
40. Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: Матеріали II Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 31 січня 2009 р.) / Ред. кол.: Є.М. Моїсеєв, О. М. Джужа, М. В. Костицький та ін. К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2009. 284 с.
41. Філософські, методологічні й психологічні проблеми права: тези доп. III Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 23 квіт. 2010 р.) / ред. кол.: В.В. Коваленко, М.В. Костицький, О.М. Джужа та ін. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 260 с.
42. Формування соціально-політичної поведінки великих груп населення (інформаційно-комунікаційні аспекти) / Кальниш В.В., Кальниш Ю.Г., Недюха М.П., Усаченко Л.М. Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2009. 234 с.
43. Фуллер Л. Мораль права. К.: Сфера, 1999. 232 с.
44. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб: 2000. 380 с.
45. Харт Х. Л.А. Понятие права. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. 302 с.
46. Хеффе О. Политика, право, справедливость. Основы философии права и государства. М.: Гнозис, 1994. 313 с.
47. Черленяк І. І. Синергетичні моделі оптимізації системи державного управління: монографія. Ужгород: Ліра, 2010. 656 с.
48. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень: [навч. посібн.]. Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. К. : КНУТД, 2009. 246 с.
49. Шейко В. М. , Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності : [підручник]. К. : Знання-прес, 2002. 296 с.
50. Шилінгов В.С. Юридична компаративістика: проблеми визначення назви дисципліни та її предмету // Часопис Київського університету права. 2010. № 1. С. 39-44.
51. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів. К.: “Либідь”, 2005. 566 с.
52. Юридична енциклопедія. Т.Т.1-6. К.: Вид-во Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998-2002.
53. Юринєць В. Є. Методологія наукових досліджень : [навч. посібн.]. Львів : ЛНУ, 2011. 179 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Безкоштовні електронні підручники онлайн «Гуманітарні науки» (<http://www.chitalca.html>).

2. Перелік основних довідників тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (<http://www.philosophy.ru/linx/linx1.html>).

3. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET // <http://www.epistemelinks.com/link/PhiLink.html>

4. Посилання “The Perseus Project: An Evolving Digital Library on Ancient Greece” // <http://www.philosophy.ru/linx/linx1.html>

5. Посилання “Exploring Plato’s Dialogues” //, а також сервер “Philosophy in Cyberspace” // <http://www.philosophy.ru/linx/linx1.html>

6. Посилання на твори Августина Блаженного, Ансельма Кентерберійського, Дж. Віко, Р. Декарта, Д. Дідро, І. Канта, Ф.В.Й. Шелінга, Г. В. Ф. Гегеля, Ф. Ніцше, О. Шпенглера, З. Фройда, А. Камю, Ж. П. Сартра, Л. Вітгенштейна, Ю. Габермаса, Г. І. Гадамера, П. Рікера на Книжковій полиці // <http://philosophy.allru.net/pervo.html>

7. Посилання “David Chalmers Philosophy Resources” у переліку філософських тематичних ресурсів // <http://www.philosophy.ru/linx/linx1.html>

8. Посилання на сервер “Philosophy in Cyberspace” // <http://www.philosophy.ru/linx/linx1.html>